

Життя і служіння архієпископа Симона (Івановського Семена Васильовича)

1 лютого 1888 року в сім'ї священника о. Василя Іванівського і його дружини Євдокії Матвіївни, що проживали в селі Каменки Новосильського району Орловської губернії, народився сьомий син, названий при хрещенні Семеном.

Після закінчення церковно-парафіяльної школи і Єфремовського духовного училища він закінчив Тульську духовну семінарію, а в 1912 році – Московську духовну Академію з присвоєнням звання кандидата богослов'я.

8 червня 1912 року приймає монаший постриг з іменем Симон. 1 вересня 1912 року Симон призначений завідуючим братської богословської школи в Соловецькому монастирі. Однак слабе здоров'я не дозволило йому працювати в умовах суворого північного клімату. 28 серпня 1913 року він одержує призначення помічником доглядача Кременецького духовного училища, де зустрічає початок світової війни. В 1915 році училище було евакуйоване в Суми.

Свою першу церковну нагороду – набедреник одержує 24 жовтня 1913 року в Кременці, а за змілу евакуацію училища 6 травня 1916 року Симон нагороджений золотим наперсним хрестом.

Волинський вікарій – єпископ Діонісій (Валединський) пропонує йому послужити у військах. 25 травня 1916 року ієромонах Симон був зарахований в штат 140-го Зарайського піхотного полку полковим священником. Літом 1916 року за відвагу Симон нагороджений орденом Володимира 4 ступеня.

У вересні 1916 року повертається в Сумське духовне училище, де зустрічає революцію, а в 1919 році разом з іншим духовенством був евакуйований в Крим. 1 квітня 1920 року о. Симон був призначений військовим проповідником Білої армії генерала Врангеля, а 24 квітня 1920 року о. Симон одержує сан архімандрита. Надії на перемогу Білої армії не було, і 11 листопада 1920 року архімандрит Симон разом з єпископом Веніаміном відпливає в Константинополь. Велика кількість евакуйованих не давала можливості там жити і працювати, і 26 лютого 1920 року о. Симон відбуває в Югославію.

Мрією архімандрита Симона було повернутися на рідну землю. Ієрархом Православної церкви в Польщі був архієпископ Волинський і Кременецький Діонісій, який і допоміг архімандриту Симону одержати посаду Інспектора Волинської духовної семінарії в Кременці.

В той час в середовищі вищого православного духовенства йшла боротьба між прихильниками і противниками автокефалії. Перемогли послідовники автокефалії, і Собор єпископів Православної церкви в Польщі 27 лютого 1923 року вибрав архієпископа Кременецького Діонісія на митрополиту кафедру. У зв'язку з цими подіями в червні 1923 року архімандрит Симон прибув у Польщу, а з 1 липня 1923 року був призначений Ректором Волинської духовної семінарії і настоятелем Кременецького Богоявленського монастиря.

Зимою 1924 року, 6 квітня, в свято Благовіщення Пресвятої Богородиці в Соборі Олександра Невського у Варшаві відбулась хіротонія архімандрита Симона в єпископа Кременецького, вікарія Волинського.

1924-1934 роки були важкими як для архієрея Симона, так і для всього православного духовенства. Хіротонія єпископа Симона відбулась в умовах нового загострення вирішення питання про автокефалію Православної церкви у Польщі. Виникло питання про використання православною церквою григоріанського календаря (проти чого виступав владика Симон). Багато часу приділяв Владика відновленню семінарії, яка вважалась в минулому однією з найкращих в Російській імперії, старався налагодити зв'язки з емігрантами, зберегти культурні і духовні традиції дореволюційного періоду, боровся проти переведення Кременецької семінарії в Варшаву.

В кінці 1925 року 209 членів Володимиро-Волинської «Просвіти» підписали петицію-донос Митрополиту Діонісію з вимогою звільнити єпископа-«москаля». Втомлений несправедливим ставленням до себе, він відмовляється від усіх посад і в січні 1926 року поселяється в Жиро-вицькому монастирі Гродненської єпархії, одержавши там посаду настоятеля. Однак, на прохання митрополита Діонісія, в кінці року повертається в Кременець.

Кінець 20-х років характеризується значним пожвавленням українського національно-культурного руху. Його учасники вимагають в церквах служити українською мовою. Активізувало свої дії і католицьке духовенство. В червні 1929 року в суди Варшави і великих міст надходили заяви з вимогою католицьких єпископів про передачу католикам 724 православних храмів (всього в Польщі було біля 1500) і ряду монастирів, в тому числі і Почаївської лаври. Тому в Почаївській лаврі, починаючи з 1931 року влаштовувались недільні законоповчальні і місіонерські з'їзди представників духовенства з усієї митрополії, читалися доповіді, реферати, проводилися дискусії, зразкові уроки. В 1933 році головував на цих з'їздах переважно вікарій Волинської єпархії єпископ Симон.

Православні захищали свої храми. На Паску 1930 року до Почаєва прибуло 48 хресних ходів, кількістю біля 48 тисяч чоловік. Владика Си-

мон здійснив цілий ряд поїздок по єпархії, роз'яснюючи парафіянам суть наступу на православ'я і закликаючи до захисту своїх святинь. Незважаючи на всі зусилля, 500 церков і монастирів було відібрано, а чудовий собор Олександра Невського у Варшаві підірваний динамітом. Волинь наводнили католицькі ордени і почали роботу по розповсюдженню унії і католицизму. Звичайно, польська влада не могла не звернути уваги на проповіді єпископа Симона, і вимагала не допускати його до викладання в семінарії, помістити його в монастир або вислати з Польщі.

В книзі протоієрея Алексія Іродова «Жизнь и служение Архиепископа Симона (Ивановского Семена Васильевича)» (биографический очерк, Винница, 2006 г., 56 с.) цікаво і детально описані всі події боротьби за церкву на Волині. Прихильники богослужіння українською мовою вимагали призначення на Волинську кафедру єпископа української національності. 2 березня 1934 року митрополит Діонісій, уродженець Муром, відмовився від Волинської кафедри, і її одержав архієпископ Алексій (Громадський) з перебуванням у Кременці. Єпископ Симон був перейменований в єпископа Острозького, залишаючись вікарієм Волинської єпархії з перебуванням в Свято-Троїцькому монастирі (настоятелем) в с. Дермані. Не дивлячись на те, що Владика Симон був кандидатом богослов'я, бездоганним у моральному відношенні, користувався повагою навіть у багатьох поляків, самостійної кафедри він не одержав, а фактично був ізольований до 1939 року.

Єпископ Симон був одним із кращих православних святителів довоєнної Польщі. Це був прекрасний і безстрашний проповідник, людина сильної волі, глибоко православний, людина кришталеві душі, приємний співрозмовник. Незважаючи на те, що він був великоросом, уродженцем Тульської губернії, навіть крайні українські націоналісти не могли не визнати високих моральних якостей і релігійних чеснот Владики Симона.

Владика покірно переніс незаслужену образу і відразу після приїзду Владики Алексія в Кременець відбув в Дермань, де відразу його дуже полюбили, з увагою слухали його проповіді і монастирський храм в неділі і свята був завжди переповнений. Залишаючи Кременець, Преосвященний Симон сердечно прощався. Тут він прослужив в єпископському сані 10 років і полюбив свою паству. В день від'їзду все місто вийшло його проводжати і громада подарувала йому мантию, облачення і влаштувала прощальний обід.

Наступ католиків на православ'я глибоко ображав людей, але ніхто так не переживав, як Владика Симон. Коли Рим хотів захопити Лавру, собори, нищив церкви на Холмщині, Владика закривався на декілька днів у своїй кімнаті, нікого не приймав, не їв, був наодинці зі своїми думками і молитвою. Єпископ Симон, за дорученням правлячого архієрея, часто ви-

їжджав в села єпархії і намагався допомагати йому у всіх ділах. На жаль, свого єпископа острожани бачили не часто. Щоб добратися до Острога, дорога була не близькою. Житель с. Межирича Ф. Г. Антонюк згадує, як його батько запрягав коні, мостив сидіння сіном і соломою, покривав сидіння новим рядном і їхав за Владикою, щоб привезти його на богослужіння в Межиріцький Свято-Троїцький монастир. Будучи 10-13 літньою дитиною, я дуже добре запам'ятала постать цієї невисокої на зріст, худорлявої людини і його сумні глибокі очі, крізь які, здавалось, світилася його добра душа, і богослужіння в нашому Богоявленському соборі.

24 серпня 1936 року на свято Преподобного Федора Острозького владики Алексій і Симон служили в Острозькому Богоявленському соборі в супроводі 18 священників і 3 дияконів. Нагадаю, що настоятелем Богоявленського собору в той час був о. Олександр Рафальський, пізніше – архієпископ Австралійський і Новозеландський Федор. Владика Симон постійно відвідував Почаївську Лавру, яку дуже любив.

Втомившись від зла і причіпок, він вирішив прийняти схиму і поселився в Лаврі і з таким проханням звернувся до митрополита Діонісія. Митрополит оцінив добрий намір Владики, але, враховуючи те, що Церкву незаслужено переслідували і зневажали, попросив Владика залишитись на полі бою, тому що вважав його стійким поборником істини.

Позицію єпископа Симона зміцнив одержаний ним в 1938 році від короля Румунії орден «Корона Румунії». В дерманському ув'язненні була і перерва. З літа 1938 року – він вікарний єпископ Варшавський. Рік 1938 був роком 950 ювілею Хрещення Русі. Відбулися численні святкування в Варшаві, Почаєві, де в день Іова Почаївського (10.IX) в Лаврі відбувся з'їзд Православних єпископів у Польщі. Навесні 1939 року єпископ Симон повертається в Дермань і знову стає єпископом Острозьким.

В 1940 році більшість Західної України і Західної Білорусі єпископів вирішили відмовитись від автокефалії і піти під юрисдикцію Руської Православної Церкви. Вони надіслали про це заяви в Патріархію, були викликані в Москву і після покаяння і спільного богослужіння були визнані ієрархами РПЦ. 21 серпня 1941 року під юрисдикцією РПЦ був прийнятий і єпископ Симон. В грудні 1939 року митрополит Діонісій відмовився від управління Митрополією і передав Варшавсько-Польську єпархію архієпископу Берлінському (Серафиму (Ляде) (Російська Зарубіжна Церква). Власне, тому частина єпископів і перейшла в РПЦ.

На початку 1940 року був введений пост Екзарха всієї України, який зайняв архієпископ Миколай (Ярушевич). В другій половині березня 1941 року єпископ Симон одержав сан архієпископа. В 1939-1941 роках священнослужителі відчували, що живуть в безбожній державі, почався

розгром церкви і терор щодо духовенства. На Волині було заарештовано 53 священослужителі, закрито Кременецьку семінарію, у монастирів конфіскували землі, значно зменшилася кількість монахів.

Архієпископ Симон, перебуваючи в Дермані, відчував на собі увагу органів НКВД. 26 червня 1941 року Дермань була окупована радянськими військами, і архієпископ Симон опинився на території, зайнятій німецькими військами.

21 серпня 1941 року в Почаївській лаврі відбувся Собор єпископів Православної Церкви в Україні, який постановив повернути права автономії і автономного управління Православної Церкви в Україні (Москва була відрізана), а Екзархат в Україні вважати не чинним. Німці дозволяли відкривати церкви, встановлювати на дорогах хрести. В ті часи православна церква, однак, не була єдиною.

В квітні 1942 року архієпископ Симон виїхав в Чернігів, де мав служити, і сприяв там відкриттю нових церков, які старався відвідувати. Як завжди, більшу частину своїх особистих доходів жертвував на церкви, допомагав бідним, військовополоненим. 21 вересня 1943 року Чернігів був звільнений радянськими військами. В кінці року Владика Симон побував в Москві, зустрівся з ієрархами РПЦ, став членом Священного Синоду РПЦ. 2 лютого 1944 року Владика Симон був заарештований. Йому було пред'явлено звинувачення по статті 54-3 і 54-10 ч. 2 Карного кодексу УРСР в тому, що він брав участь у Білому русі, мав зв'язки з білоемігрантами і виголошував проповіді антирадянського змісту. 25 жовтня 1944 року Військовий трибунал військ НКВД Київського ВО виніс вирок: 10 років таборів. До смерті Сталіна архієпископ Симон відбував покарання в таборах на станції Сулово Красноярського краю і в Тульській області на лісопозаводах. Очевидно, Бог дав сили цій хворобливій і праведній людині витримати 9 років таке суворе і незаслужене нічим покарання. В 1953 році 65-річний архієпископ працював в таборах хліборізом і завскладом.

В березні 1954 року був звільнений з ув'язнення. Вийшовши на свободу, Владика Симон зустрівся в Москві з Патріархом Алексієм, який запропонував йому повернутися до пастирської діяльності і одержав від Владики згоду. В липні 1955 року архієпископ Симон був призначений керуючим Дніпропетровською єпархією. За короткий строк перебування на цій посаді архієпископ зумів об'їхати більшість парафій. Надто активна діяльність керуючого Дніпропетровською єпархією, відмова зняти з реєстрації двох священників, які в проповідях виступали проти безбожної політики влади, не сподобались місцевій владі і Уповноваженому в справах релігії при облвиконкомі. Довелося покинути Дніпропетровськ.

10 жовтня 1955 року Владика Симон одержує нове призначення – архієпископом Вінницьким і Брацлавським. Вінницька єпархія в 1950-х роках була однією з найбільших за кількістю парафій і духовенства в СРСР. На 1 січня 1956 року єпархія нараховувала 601 церкву, 399 священників і 6 дияконів. Владика Симон енергійно взявся за роботу єпархії, ліквідуючи склоки між священниками, вивчаючи потреби парафій, приводячи в порядок господарські справи, залучав мирян до активної роботи на благо церкви, проповідував, з великою вірою і натхненням проводив служби Божі. Найближчим його другом був однокурсник по Академії – єпископ Афанасій (Сахаров). Відсидівши в таборах більше 30 років, Афанасій проживав в Петушках Володимирської області. В 1954 році Владика Симон встановив з другом письмовий контакт, 1957 року вперше з ним зустрівся і з тієї пори щорічно його відвідував. Обидва вони дуже сумували, що Церква поневіряється, мораль занепадає.

Архіпастирська діяльність Владики Симона була помічена Патріархом і Священним Синодом. Він був нагороджений брильянтовим хрестом для носіння на клобуці.

З 12 лютого 1960 року ЦК КПРС і Рада Міністрів СРСР посилили боротьбу з культами. Почали знімати священників з реєстрації, закривати церкви, передавати їх будівлі під клуби і склади. 5 травня 1961 року влада запропонувала Екзарху України митрополиту Іоанну зняти Владика Симона з займаної посади. 1 серпня 1961 року Архієпископ Симон відправлений за штат (начебто за власним бажанням). Намагались вислати його з Вінниці, заслати в монастир, але цього не сталось. 28 жовтня 1962 року помер Святитель Афанасій (Сахаров), що було великим горем для Владики. Він відразу виїхав на похорон, який відбувся у Володимирі при великій кількості мирян. Від нервового потрясіння під час літургії він із зусиллям пригадував, що треба говорити. Після похорону Владика Симон 40 днів жив у Володимирі, в будинку померлого. За 40 днів до своєї смерті Владика Симон осліп і йому частково відмовила пам'ять. Помер він у Вінниці 1966 року на 78 році життя. Чин відспівування виконав Архієпископ Вінницький і Брацлавський Аліпій (Хотовицький).

В своєму житті це була кришталево чиста людина, скромна, принципова. Любов до ближніх, доброта, благодійність були притаманні його душі. Багато горя й несправедливості довелося йому пережити тому, що він ніколи не робив жодних дій, які б суперечили його вірі і християнській моралі.

В проповіді, виголошеній в 1938 році, він сказав: «Наша віра дає нам сили переносити будь-які випробування, нам послані, наша любов прощає всі образи і напасті, що нам наносять, наша надія не дає нам місця для відчаю». Отже, «Віра, Любов і Надія повинні бути девізом нашого життя».

Література

1. Прот. Алексей Иродов. Жизнь и служение Архиепископа Симона (Ивановского Семена Васильевича). Биографический очерк. — Винница, 2006, — 58 с.
2. Прот. Владимир Ковальский. Положение Церкви Православной в Польше между 1-й и 2-й Мировой войной (Машинопись. 1949).
3. Рожко В. Нарис історії Української Православної Церкви на Волині. — Луцьк, 2001.
4. Міненко Т. Православна Церква в Україні під час II Світової війни. — Т. 1. — Львів, 2000.